

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 597 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhlikova Komila Abdukhlikovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDDA LIDERLIK TUSHINCHALARI	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	

PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI

B.Sh.Shadmanov

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
"Iqtisodiy fanlar" kafedrası dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada paxta-to'qimachilik klasterlarining investitsion faolligini oshirish masalalari nazariy va amaliy jihatdan yoritilgan. Investitsion faollik tushunchasining ilmiy talqinlari, ichki va tashqi omillarning klasterlar faoliyatiga ta'siri hamda investitsiya jarayonlarining takomillashtirish yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqotda O'zbekiston paxta-to'qimachilik klasterlarining iqtisodiy salohiyati, davlat siyosati, bozor kon'yunkturası va innovatsion rivojlanish omillari o'rganilgan. Maqolada investitsion faollikni oshirish uchun samarali boshqaruv, diversifikatsiya, modernizatsiya va global bozor talablariga moslashuvning zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: paxta-to'qimachilik klasteri, investitsion faollik, investitsiya muhiti, innovatsiya, diversifikatsiya, bozor kon'yunkturası, investitsion risk, davlat siyosati, modernizatsiya.

Abstract. This article theoretically and practically covers the issues of increasing the investment activity of cotton-textile clusters. Scientific interpretations of the concept of investment activity, the influence of internal and external factors on the activities of clusters, and ways to improve investment processes are analyzed. The study examined the economic potential of cotton-textile clusters of Uzbekistan, state policy, market conditions, and factors of innovative development. The article substantiates the need for effective management, diversification, modernization, and adaptation to the requirements of the global market to increase investment activity.

Key words: cotton-textile cluster, investment activity, investment environment, innovation, modernization, diversification, market conditions, investment risks, state policy.

Аннотация. В данной статье теоретически и практически освещены вопросы повышения инвестиционной активности хлопково-текстильных кластеров. Проанализированы научные интерпретации понятия инвестиционной активности, влияние внутренних и внешних факторов на деятельность кластеров, а также пути совершенствования инвестиционных процессов. В исследовании изучены экономический потенциал, государственная политика, рыночная конъюнктура и факторы инновационного развития хлопково-текстильных кластеров Узбекистана. В статье обосновывается необходимость эффективного управления, диверсификации, модернизации и адаптации к требованиям глобального рынка для повышения инвестиционной активности.

Ключевые слова: хлопково-текстильный кластер, инвестиционная активность, инвестиционная среда, инновации, модернизация, рыночная конъюнктура, инвестиционные риски, государственная политика.

KIRISH

Bugungi kunda respublikamizdagi iqtisodiy islohotlarning davomiyligi, erkin bozor iqtisodiy tizimni rag'batlantiruvchi, innovatsion infratuzilma va ijtimoiy kapitalga tayanilgan boshqaruv modeli klasterlarning barqaror rivojlanishiga poydevor bo'lib xizmat qiladi. Paxta-to'qimachilik klasterlari O'zbekistonning eksport salohiyatini kuchaytirish, qishloq xo'jaligida samaradorlikni oshirish va qishloq hududlarida ko'plab ishchi o'rinlarini yaratish imkonini beradi. Respublikamizda paxta ekiladigan hududlar iqtisodiyotini harakatga keltiruvchi, uning taraqqiyotini ta'minlovchi va aholining daromad manbaini ko'paytirishda paxta-to'qimachilik klasterini investitsion faoliyati muhim rol o'ynaydi.

Respublikamizda iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan o'zgartirish, tarmoqlar faoliyatini modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash bilan bog'liq jarayonlarga jalb etilayotgan investitsiyalar hajmini oshirish mamlakatning rivojlantirishdagi strategik maqsadlarga erishishda muhim vosita hisoblanadi.

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev 2025 yil 04 iyun kuni Ozarbayjonda bo'lib o'tgan Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti sammitidagi nutqida "Sarmoyaviy hamkorligimizni yangi bosqichga olib

chiqish, investitsiya muhitini yanada shaffof va jozibador qilish maqsadida uzoq muddatli “Ekoinvest” dasturini qabul qilish tashabbusini ilgari suramiz. Bu dasturning asosiy maqsadi mintaqamizdagi istiqbolli loyihalarga xususiy investorlar, banklar va xalqaro moliya institutlarini keng jalb etish, deb hisoblaymiz”[1] diya takidlagan.

25.12.2019-yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining O'RQ-598-sonli “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida”gi qonunida investitsiya va investitsion faoliyatning asosiy tamoyillari, investorlarni manfaatlarini himoyasini mustahkamlash, mahalliy davlat o'rganlarining investitsiya va investitsion faoliyatni tartibga solish bo'yicha vakolatlarini kengaytirish hamda chet ellik, mahalliy investorlar tomonidan amalga oshiriladigan investitsiyalar va investitsiya faoliyati sohasidagi munosabatlarni tartibga solishga qaratilgan normalardan iborat bo'lib, bu bevosita respublikamizda investitsion muhitni yaxshilash va investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi.[2]

Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyati Respublikamizda qanday rivojlanishi mumkinligi haqida keng doirada muloqotlar olib borayotgan mavzu hisoblanadi. Bu klasterlar, paxta yetishtirish, to'qimachilik mahsulotni ishlab chiqarish, tarqalish, eksport va importni o'z ichiga olgan integratsiyalangan tizimlardir. Paxta-to'qimachilik klasterlari investitsion faoliyati uning rivojlanishi, paxta tolasini ishlab chiqarishdan uning tayyor maxsulot sifatida sotilishigacha bo'lgan barcha bosqichlarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda, tizim sifatida faoliyatini barqarorligini, innovatsiyalarni joriy qilish va ishlab chiqarish infratuzilmasini takomillashtirishni ta'minlashda muhim element hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI.

«Investitsion faollik» keng tushuncha bo'lib ko'p olimlar tomonidan turlicha talqin etilgan va hozirgi zamon iqtisodiy fanlarning markaziy o'rnilarida turadi.

Umumiy ma'noda investitsion faollik investitsiyalarni amalga oshirish jadalligi sifatida talqin etiladi. Biroq bu ta'rif umumiy jihatdan yondoshilgan bo'lib, uning mazmunini ochishda investitsion faoliyat, investitsion jozibadorlik, investitsion muhit kabi tushunchalar bilan o'xshashlik va ajralib turuvchi jihatlarni aniqlab olish lozim.

Ye. A. Kazakovichning fikriga ko'ra [3] investitsion faollik bu biron bir subyektning o'z moliyaviy resurslari va tashqaridan moliyaviy resurslar jalb qilish imkoniyatlari majmuasidir deb tarif beradi. Bu ta'rifda investitsion faollikni nazardan chetga qolib, asosiy e'tibor investitsion potentsial talqin qilingan, ya'ni subyektning investitsiy qilish qobiliyati ifoda etilgan.

L. N. Salimov investitsion faollik- bu investitsion faoliyatni o'zgarish darajasi. Investitsion faollik bu nafaqat risklarni hisobga olgan holdagi o'z potentsiali darajasida real investitsiya qila olish darajasi bilan belgilanadi, balki investitsion faoliyatni kuchaytirish maqsadlarni obektivligi sifatida talqin qiladi .

L. N. Salimovning fikricha, [4] “investitsion faollik keng ma'noda murakkab dinamik o'zaro ta'sirning amaldagi natijasidir, bir tomondan – investitsiya qilish imkoniyatlari, boshqa tomondan esa - investitsion faoliyatning belgilangan pirovard maqsadiga erishish ehtimoli darajasi.

N.I.Kalimova[3] Investitsion faollik-bu mintaqaviy iqtisodiy tizimda amalga oshirilgan investitsiya va resurslar imkoniyatini hisobga olgan holda shu mintaqa doirasida investitsiya jarayoni jadalligi deya ta'rif beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida mahalliy va xorijiy olimlarning investitsion faollikni mohiyati, xususiyatlari, tarkibiy elementlarini, investitsion muhit bilan o'xshashlik jihatlari, makro va mikro darajadagi ahamiyatini nazariy qarashlarini va bugungi kundagi paxta-to'qimachilik klasterlarni investitsion faoliyati, iqtisodiy holatini statistik tahlil qilish, amaliy o'rganish, tizimli yondashish, abstrakt-mantiqiy fikrlash, induksiya va deduksiya usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Investitsion faollik” tushunchasini talqin qilishda biz quyidagilarni keltiramiz:

“Investitsion faollik” tushunchasi “investitsiya muhiti” tushunchasi bilan mazmunan o'xshash holda, ushbu tushunchalar ko'pincha bir-birining o'rnini bosadi, lekin investitsiya muhiti tushunchasida investitsion jarayonlar kechadigan muhitni tushunish lozim. Investitsion muhit siyosiy, iqtisodiy, huquqiy, ijtimoiy va boshqa omillar ta'sirida shakllanadi va investitsiya faoliyatining shartlari, investitsiyalarning tavakkalchilik darajasini aniqlab beradi.

Investitsiya faollik investitsiya muhiti, investitsiya tizimi va investitsiya faoliyati jarayoning tarkibiy qismidir.

Investitsion faollik obyektning mavjud tavakkalchiliklar sharoitida uning investitsiya faoliyati natijasini aks ettiruvchi potentsial imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishni o'lchanadigan ko'rsatkichdir.

Shunday qilib, investitsion faollik ikki omil - investitsiyalash imkoniyatlari va investitsion risklar (maqsadlarga erishish ehtimoli) ning uzviy o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi.

Investitsion faollik — xo'jalik yurituvchi subyekt (korxona/klaster), tarmoq yoki butun iqtisodiyotning investitsiyani jalb qilish, uni tez va samarali joylashtirish hamda natijada ishlab chiqarish quvvatlari, mehnat unumdorligi va qiymat zanjirini yaratilishida samaradorlikni oshirishga erishish qobiliyati. Investitsion faollikni investitsiyalar hajmi bilan cheklab bo'lmaydi, u tuzilma, sifat, tezkorlik, barqarorlik va natijaviylik komponentlaridan iborat.

Paxta-to'qimachilik klasterlari — bu xom paxta yetishtirishdan tortib to ip-kalava, mato, tayyor kiyim-kechak va eksport logistikasi zanjirlarigacha bo'lgan ko'p pog'onali qiymat zanjirini yagona hududiy-institutsional makonda uyg'unlashtiruvchi tizimdir. Klasterning barqaror o'sishi investitsion faollik (IF) darajasiga bevosita bog'liq: kapitalni jalb etish tezligi, manbalar diversifikatsiyasi, kapitaldan foydalanish samaradorligi va investitsiyalar natijasida yuzaga keladigan eksternal effektlar (texnologik diffuziya, bandlik, eksport salohiyati) bilan o'lchanadi.

Paxta-to'qimachilik klasterlarining investitsion faolligiga turli ichki va tashqi omillar ta'sir ko'rsatadi. Ichki omillar bevosita klasterning o'z faoliyati va resurslariga bog'liq bo'lsa, tashqi omillar klasterdan tashqaridagi iqtisodiy muhit va bozor sharoitlari bilan belgilanadi. Ularning har birini chuqur tahlil qilish klasterlarda investitsiya jarayonini samarali boshqarish va faolligini oshirish imkonini beradi.

Ichki omillar:

Moliya va resurslar: Klasterning o'z mablag'lari va moliyaviy barqarorligi investitsion faollikda eng asosiy omillardandir. Agar klasterning moliyaviy natijalari yaxshi bo'lsa, foyda darajasi yuqori va rezerv kapitali mavjud bo'lsa, u holda yangi loyihalarga sarmoya kiritish qobiliyati oshadi. Xususan, klasterning yillik daromadlari va rentabellik ko'rsatkichlari ijobiy bo'lsa, klaster o'zini-o'zi investitsiya qilish, ishlab chiqishni kengaytirish imkoniga ega bo'ladi.

Tashkiliy boshqaruv va kadrlar salohiyati: Klasterning investitsion qarorlar qabul qilishdagi tajribasi va malakali mutaxassislarining mavjudligi ham ichki omildir. Yuqori malakali menejerlar investitsion loyihalarni tahlil qilish va amalga oshirishda samaradorlikni ta'minlaydi. Klaster ichida investitsiyalarni rejalashtirish bo'limining mavjudligi, ekspertiza va risklarni baholash qobiliyati investitsion faollikni oshiradi.

Ishlab chiqarish quvvatlari va innovatsiyalar: Klaster tarkibidagi korxonalar texnologik darajasining yuksakligi, uskunalarining zamonaviyligi va ishlab chiqarish quvvatlarining yetariligi investitsiya faoliyatiga ta'sir etadi. Eskirgan paxta tozalash yoki to'qimachilik uskunalarini almashtirish ehtiyoji klasterni investitsiyaga undaydi. Agar klaster innovatsion texnologiyalarni joriy etishga intilsa, bu ichki motivatsiya investitsion faollikni oshiradi.

Ichki raqobat va motivatsiya: Agar klaster tarkibida bir necha bo'linmalar yoki fermer xo'jaliklari bo'lsa, ularning o'zaro ichki raqobati ham investitsiyalarni rag'batlantirishi mumkin. Klaster rahbariyati ichki raqobatni rivojlantirish orqali umumiy natijalarni yaxshilashga erishadi. Ba'zi tadqiqotchilar ta'kidlashicha, klaster rivojlanishining ichki rag'batlantiruvchi omillaridan biri aynan ichki sog'lom raqobat va tashqi muhitga moslashuvchanlik qobiliyatidir. Ya'ni, klaster ichida innovatsiyalarni joriy qilish va tashqi o'zgarishlarga tez moslashish motivatsiyasi yuqori bo'lsa, investitsiyaga moyillik oshadi.

Tashqi omillar:

Bozor talabi va narxlar kon'yunkturasi: Tashqi bozordagi paxta tolasi va to'qimachilik mahsulotlariga bo'lgan talab investitsion faollikka kuchli ta'sir ko'rsatadi. Agar jahon bozorida to'qimachilik mahsulotlariga talab ortayotgan bo'lsa va narxlar qulay bo'lsa, klasterlar o'z quvvatlarini kengaytirishga intiladi. O'zbekistonda klaster tizimi joriy etilgach, tayyor mahsulotlar eksporti oshib bormoqda. Bunday o'sish tendensiyasi tashqi bozor kon'yunkturasi yaxshi ekanidan dalolat beradi va klasterlarda yangi investitsiyalar qilish ishtiyoqini oshiradi. Boshqa tomondan, jahon paxta narxlarining pasayishi yoki talabning qisqarishi investitsion faollikni susaytirishi mumkin. Shu bois klasterlar global bozor narxlarini o'zgarishini yaqindan kuzatib boradi.

Davlat siyosati va tartibga solish: Hukumatning qishloq xo'jaligi va sanoat siyosati klasterlarning investitsion faolligiga jiddiy ta'sir etadi. Oxirgi yillarda O'zbekiston hukumati klasterlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator qarorlar qabul qilmoqda — masalan, paxta xomashyosini yetishtirish va qayta ishlashga bozor mexanizmlarini joriy etish, klasterlarga imtiyozli kreditlar ajratish, soliq yengilliklari berish kabi choralar. Bunday tashqi omillar klasterlar uchun investitsiya muhitini yaxshilaydi. Aksincha, davlat tartibga solishidagi noaniqliklar yoki o'zgarishlar investitsion qarorlarni ortga surishi mumkin.

Moliyaviy bozorlar va kredit resurslari: Tashqi moliya bozorida shartlar — foiz stavkalari darajasi, inflatsiya, milliy valyuta kursi — klasterlarning investitsiya imkoniyatlarini belgilaydi. Agar tijorat banklari kreditlari past foizli va uzoq muddatli bo'lsa, klasterlar ularni jalb etib investitsiya loyihalarini osonroq moliyalashtiradi. Qolaversa, chet el investorlari bilan hamkorlik qilish imkoniyati ham muhim omil: xalqaro moliya institutlarining mablag'lari klasterlarga jalb etilsa, bu tashqi investitsion faollikni oshiradi.

Texnologik muhit va ilmiy yutuqlar: Jahondagi yangi texnologiyalar, innovatsiyalar ham tashqi omil sifatida ta'sir etadi. Paxta yetishtirish va to'qimachilik sohasidagi ilmiy-texnik yangiliklar mavjudligi va O'zbekistonga kirib kelishi klasterlarni investitsiya qilishga undaydi. Masalan, xorijiy seleksiya yutuqlari — Turkiya, Xitoy,

Hindiston navlari keltirilib sinovdan o'tkazilayotgani – klasterlar uchun tashqi innovatsion omildir. 2024 yilda 100 ming gektarda yuqori hosilli va kasalliklarga chidamli xorijiy navlar sinov tariqasida ekilib, natijada paxta hosildorligini gektariga 5-6 tonnagacha yetkazish maqsad qilinmoqda. Bu tashqi ilmiy omil klasterlarning kelgusi investitsiyalariga zamin yaratadi, chunki yangi navlar bo'yicha hosildorlik oshsa, klasterlar ko'proq daromad olib, yanada investitsiya qilishga tayyor bo'ladi.

Ijtimoiy va ekologik omillar: Tashqi muhitning ijtimoiy barqarorligi va ekologik talablari ham investitsion faollikka ta'sir etadi. Masalan, paxta terimida majburiy mehnat va bolalar mehnati muammosi hal etilishi O'zbek paxtasiga xalqaro bozor yo'llarini ochdi va klasterlarning investitsiyalar bilan chuqur qayta ishlashga o'tishiga imkon yaratdi. Xalqaro brendlarning ijtimoiy mas'uliyat talablari ortib borar ekan, klasterlar shu talablarga javob beruvchi investitsiyalarni amalga oshirishga majbur bo'lmoqda. Ekologik talablar – masalan, organik paxta yetishtirish yoki suvni tejaydigan texnologiyalarga o'tish – ham klasterlarni tegishli investitsiyalar qilishga undaydi.

Yuqoridagi omillar ta'sirini inobatga olgan holda, paxta-to'qimachilik klasterlari investitsion faolligini oshirish uchun ichki imkoniyatlarni safarbar etishi va tashqi shart-sharoitlarga moslashuvi lozim. Ichki omillar bo'yicha – moliyaviy intizom, samarali boshqaruv, innovatsiyalarga ochiqlik muhim bo'lsa, tashqi omillar bo'yicha – bozorlarni kengaytirish, davlat qo'llab-quvvatlovidan samarali foydalanish va global tendensiyalarga mos ravishda investitsiya siyosatini yuritish zarur. Klaster ishtirokchilari uchun soliq imtiyozlari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlari va tadqiqotlarni moliyalashtirish kabi tashqi mexanizmlar klaster investitsion jozibadorligini oshiradi. Xulosa qilib aytganda, investitsion faollik ko'p qirrali omillarga bog'liq bo'lib, klaster boshqaruvi shu omillarni kompleks tahlil qilib, to'g'ri strategiya tanlasa, sarmoya kiritish faolligini izchil ravishda oshirib borishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Paxta-to'qimachilik klasterlarining investitsion faolligini oshirish bugungi kunda respublika iqtisodiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, investitsion faollik nafaqat moliyaviy resurslar miqdori bilan, balki investitsiya muhiti, boshqaruv salohiyati, innovatsiyalarni joriy etish darajasi, tashqi bozor sharoitlari va davlat siyosatining izchil yo'lga qo'yilganligi bilan belgilanadi. Paxta-to'qimachilik klasterlari ko'p pog'onali qiymat zanjirini o'zida mujassamlagani sababli ularning samaradorligi investitsion qarorlar sifatiga bevosita bog'liqdir.

Ichki omillar — moliyaviy barqarorlik, ishlab chiqarish quvvatlarining modernizatsiyasi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va boshqaruv tizimining takomilligi — klasterlarning investitsion salohiyatini aniqlovchi asosiy komponentlardir. Tashqi omillar esa, global va mahalliy bozor talabi, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, moliyaviy bozordagi sharoit, ilmiy-texnik taraqqiyot hamda ekologik va ijtimoiy talablardan iborat.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, paxta-to'qimachilik klasterlarining investitsion faolligini oshirish bo'yicha kompleks yondashuv zarur. Bu — ishlab chiqarish infratuzilmasini yangilash, bozor talablariga moslashish, tashqi investorlarga ochiqlikni kengaytirish va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash orqali amalga oshiriladi. Klasterning barqaror o'sishi davlat siyosati va xususiy sektorning o'zaro samarali hamkorligi bilan ta'minlanadi.

Paxta-to'qimachilik klasterlarni investitsion faolligini oshirishda mahalliy hokimiyat o'rganlari bilan o'zaro hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish lozim.

Klasterlarda ichki investitsion faollikni oshirishda investitsiya loyihalarini baholash, klasterning moliyaviy holatini prognoz qilishda zamonaviy raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish maqsadga muvofiq.

Paxta-to'qimachilik klasterlarning investitsion faolligini oshirishda tashqi investitsiya manbalarini ishtirokini kuchaytirish kerak. Bunda xalqaro moliya institutlari bilan strategik hamkorlik loyihalarini kengaytirish, klasterlarning investitsion jozibadorligini oshirish uchun ochiq ma'lumotlar platformasi yaratish orqali erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Sh.M.Mirziyoyev 2025 yil 04 iyun kuni Ozarbayjonda bo'lib o'tgan Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti sammitidagi nutqi. <https://president.uz/oz/lists/view/8300>
2. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati tog'risida"gi O'RQ-598-sonli qonuni. <https://lex.uz/ru/docs/-4664142>
3. Мостовщикова И. А. Инвестиционная активность и инвестиционный профиль организации / И. А. Мостовщикова, И. А. Соловьева // Научный диалог. – 2013. – № 7(19) : Экономика. Право. Политология.
4. Сущность инвестиционной активности и её значение в управлении региональной экономикой — L. N. Salimov (2008 / 2009). Maqola. [КиберЛенинка](#)

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
